

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Філологічний факультет
Кафедра спеціальної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор із науково-
педагогічної роботи

Михальченко Н. В.

«28» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕХНОЛОГІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Ступінь магістра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 016 Спеціальна освіта

Освітньо-професійна програма Логопедія. Спеціальна психологія

Розробник: Середя Ірина Валеріївна, доцент кафедри спеціальної освіти,
кандидат педагогічних наук, доцент

Програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної освіти

Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

В. о. завідувача кафедри спеціальної освіти (Світлана КАРСКАНОВА)

Програму погоджено з гарантом ОП (Микола СУПРУН)

Анотація

Курс «Технології виховної роботи в інклюзивному середовищі» - варіативна навчальна дисципліна педагогічного циклу. Предметом вивчення є технології виховної роботи в умовах інклюзивного середовища. Курс виступає важливою складовою підготовки магістрів спеціальності 016 Спеціальна освіта за освітньо-професійною програмою Логопедія. Спеціальна психологія. Метою вивчення дисципліни є ознайомлення студентів із основними моделями і технологіями виховної роботи та особливостями їх застосування в інклюзивному середовищі. Програма курсу передбачає розкриття змісту теоретичних основ та моделей виховання, особливостей застосування сучасних технологій виховання в умовах інклюзивного середовища, ознайомлення з ігровими, арт-педагогічними, соціально-виховними, здоров'язбережувальними та іншими технологіями.

Ключові слова: моделі виховання, технології виховної роботи, інклюзивне середовище, корекційно-виховний процес, діти з особливими освітніми потребами.

Summary

The course "Technologies of educational work in an inclusive environment" is a variable educational discipline of the pedagogical cycle. The subject of study is the technology of educational work in an inclusive environment. The course is an important component of the training of masters in the specialty 016 Special education in the educational and professional program Speech Therapy. Special psychology. The purpose of studying the discipline is to acquaint students with the basic models and technologies of educational work and the peculiarities of their application in an inclusive environment. The program of the course provides disclosure of the content of theoretical bases and models of education, features of application of modern technologies of education in the conditions of inclusive environment, acquaintance with game, art-pedagogical, social-educational, health-preserving and other technologies.

Key words: models of education, technologies of educational work, inclusive environment, correctional and educational process, children with special educational needs.

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Варіативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання –	Спеціальність: 016 Спеціальна освіта	Семестр
Загальна кількість годин – 120		3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Ступінь: магістра	Лекції
		12 год.
		Практичні, семінарські
		24 год.
http://moodle.mdu.edu.ua/my/		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		84 год.
		Вид контролю: залік

Мова навчання – українська.

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 36 год. – аудиторні заняття, 84 год. – самостійна робота (30 % /70 %).

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Варіативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання –	Спеціальність: 016 Спеціальна освіта	Семестр
Загальна кількість годин – 120		3-й
http://moodle.mdu.edu.ua/my/	Ступінь: магістра	Лекції
		4 год.
		Практичні, семінарські
		8 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		108 год.
		Вид контролю: залік

Мова навчання – українська.

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для заочної форми навчання – 14 год. – аудиторні заняття, 108 год. – самостійна робота (10%/90%)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

Мета курсу полягає в ознайомленні студентів із основними моделями і технологіями виховної роботи та особливостями їх застосування в інклюзивному середовищі.

Завдання курсу:

- розкрити зміст основних моделей виховання;
- ознайомити студентів із класичними та сучасними технологіями виховної роботи;
- виявити особливостями застосування технологій виховної роботи в інклюзивному середовищі.

Передумови для вивчення дисципліни: психолого-педагогічні основи виховного процесу, спеціальна педагогіка та спеціальна психологія.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Застосовувати отримані знання в галузі спеціальної та інклюзивної освіти при вирішенні навчально-виховних та науково-методичних завдань з врахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учнів, соціально-психологічних особливостей учнівських груп та конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

ПРН 4. Здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, планувати та проводити з ними корекційно-розвивальну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходу.

ПРН 7. Використовувати різноманітні методи та форми виховної роботи, прогресивні прийоми керівництва навчальною, трудовою та суспільною діяльністю учнів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК-1.6. Адаптивна. Здатність до адаптації в корекційно-педагогічному середовищі та дії в нових ситуаціях, зокрема тих, що передбачають корекційне навчання, розвиток і виховання та навчальну реабілітацію дітей дошкільного, шкільного віку і підлітків, спілкування з їхніми батьками, комунікації з адміністрацією школи й колегами

ЗК-1.7. Рефлексивна. Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє ефективності корекційно-реабілітаційного процесу, розвитку й саморозвитку особи порушеннями психофізичного розвитку, творчому підході до корекційно-реабілітаційного навчально-виховного процесу в спеціальних і загальноосвітніх закладах. Здатність оцінювати результати корекційно-педагогічних впливів та забезпечувати якість діяльності корекційного процесу в закладах Міністерства освіти і науки, Міністерства охорони здоров'я і Міністерства праці та соціальної політики; здатність до корекційно-педагогічної і навчально-реабілітаційної рефлексії

ЗК-3.3. Здоров'язбережувальна компетентність. Здатність ефективно вирішувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, психічного, соціального та духовного) як власного, так і оточуючих. Здатність застосовувати знання, вміння, цінності і досвід практичної діяльності з питань культури здоров'я та здорового способу життя, готовність до здоров'язбережувальної діяльності в корекційно-освітньому, навчально-реабілітаційному середовищі та створення психолого-педагогічних умов для формування здорового способу життя дітей з особливими освітніми потребами.

II. Фаховими:

ФК.-1 Теоретико-методологічна. Здатність до застосування знань провідних гуманістичних теорій, концепцій, вчень щодо виховання і навчання осіб з обмеженими психофізичними можливостями; здатність відстоювати власні корекційно-педагогічні, навчально-реабілітаційні переконання, дотримуватись їх у житті та професійній діяльності).

ФК.-6. Психологічна компетентність (відповідно нозології). Здатність до застосування сучасних знань про особливості розвитку дитини як суб'єктів корекційно-освітнього і навчально-реабілітаційного процесів на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку і дизонтогенезу.

ФК.-8. Корекційно-педагогічна компетентність. Здатність виконувати корекційну роботу з профілактики, послаблення, виправлення порушень психофізичного розвитку дітей (залежно від нозології) у навчально-виховному процесі, реабілітаційному процесі незалежно від типу закладу і форми організації навчання. Володіння засобами та методами корекції пізнавальних психічних процесів, мовлення, сенсорних порушень, порушень опорно-рухових функцій,

емоційно-вольової сфери в процесі виховання дітей. Здатність корекційно спрямовувати діяльність дитячого колективу, в якому є дитина/діти з психофізичними порушеннями. Здатність організувати інклюзивний дитячий колектив, створювати в ньому умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої суспільної інтеграції.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретичні основи та моделі виховання.

Тема 2. Технології виховного процесу.

Тема 3. Технології виховання в умовах інклюзивного середовища.

Здоров'язберезувальні технології.

Тема 4. Технології соціально-виховної роботи.

Тема 5. Ігрові технології.

Тема 6. Технології арт-педагогіки та арт-терапії

Тема 7. Інформаційно-комунікаційні технології у виховній роботі.

Тема 8. Сучасні виховні технології.

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Технологічний підхід у вихованні

Тема 1. Теоретичні основи та моделі виховання.

Тема 2. Технології виховного процесу.

Кредит 2. Виховні технології в умовах інклюзії

Тема 3. Технології виховання в умовах інклюзивного середовища.

Здоров'язберезувальні технології.

Тема 4. Технології соціально-виховної роботи.

Кредит 3. Класичні технології виховання

Тема 5. Ігрові технології.

Тема 6. Технології арт-педагогіки та арт-терапії.

Кредит 4. Сучасні технології виховного процесу

Тема 7. Інформаційно-комунікаційні технології у виховній роботі.

Тема 8. Сучасні виховні технології.

3. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
<i>Кредит 1. Технологічний підхід у вихованні</i>						
Тема 1. Теоретичні основи та моделі виховання.	15	1	4			10
Тема 2. Технології виховного процесу.	15	1	2			12
Усього:	30	2	6			22
<i>Кредит 2. Виховні технології в умовах інклюзії</i>						
Тема 3. Технології виховання в умовах інклюзивного середовища. Здоров'язберезувальні технології.	15	2	2			11
Тема 4. Технології соціально-виховної роботи.	15	2	4			9
Усього:	30	4	6			20
<i>Кредит 3. Класичні технології виховання</i>						
Тема 5. Ігрові технології.	15	2	2			11
Тема 6. Технології арт-педагогіки та арт-терапії.	15	2	4			9
Усього:	30	4	6			20
<i>Кредит 4. Сучасні технології виховного процесу</i>						
Тема 7. Інформаційно-комунікаційні	15	1	2			12

технології у виховній роботі.					
Тема 8. Сучасні виховні технології.	15	1	4		10
Усього:	30	2	6		22

Заочна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
<i>Кредит 1. Технологічний підхід у вихованні</i>						
Тема 1. Теоретичні основи та моделі виховання.	15	1				14
Тема 2. Технології виховного процесу.	15	1				14
Усього:	30	2				28
<i>Кредит 2. Виховні технології в умовах інклюзії</i>						
Тема 3. Технології виховання в умовах інклюзивного середовища. Здоров'язбережувальні технології.	15	1	2			12
Тема 4. Технології соціально-виховної роботи.	15		2			13
Усього:	30	1	4			25
<i>Кредит 3. Класичні технології виховання</i>						
Тема 5. Ігрові технології.	15		2			13
Тема 6. Технології арт-педагогіки та арт-терапії.	15		2			13
Усього:	30		4			26
<i>Кредит 4. Сучасні технології виховного процесу</i>						
Тема 7. Інформаційно-комунікаційні технології у виховній роботі.	15					15
Тема 8. Сучасні виховні технології.	15	1				14
Усього:	30	1				29

4. Теми лекційних занять Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Технологічний підхід у вихованні</i>		
1.	Тема 1. Теоретичні основи та моделі виховання.	1
2.	Тема 2. Технології виховного процесу.	1
<i>Кредит 2. Виховні технології в умовах інклюзії</i>		
3.	Тема 3. Технології виховання в умовах інклюзивного середовища. Здоров'язбережувальні технології.	2
4.	Тема 4. Технології соціально-виховної роботи.	2
<i>Кредит 3. Класичні технології виховання</i>		
5.	Тема 5. Ігрові технології.	2
6.	Тема 6. Технології арт-педагогіки та арт-терапії.	2
<i>Кредит 4. Сучасні технології виховного процесу</i>		
7.	Тема 7. Інформаційно-комунікаційні технології у виховній роботі.	1
8.	Тема 8. Сучасні виховні технології.	1
	Всього:	12

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Технологічний підхід у вихованні</i>		
1.	Тема 1. Теоретичні основи та моделі виховання.	1
2.	Тема 2. Технології виховного процесу.	1
<i>Кредит 2. Виховні технології в умовах інклюзії</i>		
3.	Тема 3. Технології виховання в умовах інклюзивного середовища.	1
<i>Кредит 3. Класичні технології виховання</i>		
<i>Кредит 4. Сучасні технології виховного процесу</i>		
4.	Тема 4. Сучасні виховні технології.	1
Всього:		4

5. Теми практичних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Технологічний підхід у вихованні</i>		
1.	Тема 1. Теоретичні основи та моделі виховання.	2
2.	Тема 2. Технології виховного процесу.	2
3.	Тема 3. Особливості виховання дітей в різних країнах світу.	2
<i>Кредит 2. Виховні технології в умовах інклюзії</i>		
4.	Тема 4. Технології виховання в умовах інклюзивного середовища. Здоров'язбережувальні технології.	2
5.	Тема 5. Технології соціально-виховної роботи.	4
<i>Кредит 3. Класичні технології виховання</i>		
6.	Тема 6. Ігрові технології.	2
7.	Тема 7. Технології арт-педагогіки та арт-терапії.	4
<i>Кредит 4. Сучасні технології виховного процесу</i>		
8.	Тема 8. Інформаційно-комунікаційні технології у виховній роботі.	2
9.	Тема 9. Сучасні виховні технології.	2
10.	Тема 10. Застосування сучасних технологій виховного процесу в умовах інклюзивного середовища	2
Всього:		24

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Технологічний підхід у вихованні</i>		
<i>Кредит 2. Виховні технології в умовах інклюзії</i>		
1.	Тема 1. Технології виховання в умовах інклюзивного середовища. Здоров'язбережувальні технології.	2
2.	Тема 2. Технології соціально-виховної роботи.	2
<i>Кредит 3. Класичні технології виховання</i>		
3.	Тема 3. Ігрові технології.	2
4.	Тема 4. Технології арт-педагогіки та арт-терапії	2
<i>Кредит 4. Сучасні технології виховного процесу</i>		
Всього:		8

6. Лабораторні роботи

Не передбачено програмою

**7. Самостійна робота
Денна форма навчання**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Технологічний підхід у вихованні</i>		
1.	Тема 1. Теоретичні основи та моделі виховання.	10
2.	Тема 2. Технології виховного процесу.	12
<i>Кредит 2. Виховні технології в умовах інклюзії</i>		
3.	Тема 3. Технології виховання в умовах інклюзивного середовища. Здоров'язбережувальні технології.	11
4.	Тема 4. Технології соціально-виховної роботи.	9
<i>Кредит 3. Класичні технології виховання</i>		
5.	Тема 5. Ігрові технології.	11
6.	Тема 6. Технології арт-педагогіки та арт-терапії.	9
<i>Кредит 4. Сучасні технології виховного процесу</i>		
7.	Тема 7. Інформаційно-комунікаційні технології у виховній роботі.	12
8.	Тема 8. Сучасні виховні технології.	10
	Всього:	84

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Технологічний підхід у вихованні</i>		
1.	Тема 1. Теоретичні основи та моделі виховання.	14
2.	Тема 2. Технології виховного процесу.	14
<i>Кредит 2. Виховні технології в умовах інклюзії</i>		
3.	Тема 3. Технології виховання в умовах інклюзивного середовища. Здоров'язбережувальні технології.	12
4.	Тема 4. Технології соціально-виховної роботи.	13
<i>Кредит 3. Класичні технології виховання</i>		
5.	Тема 5. Ігрові технології.	13
6.	Тема 6. Технології арт-педагогіки та арт-терапії.	13
<i>Кредит 4. Сучасні технології виховного процесу</i>		
7.	Тема 7. Інформаційно-комунікаційні технології у виховній роботі.	15
8.	Тема 8. Сучасні виховні технології.	14
	Всього:	108

**8. Індивідуальне науково-дослідне завдання
(не передбачено програмою)**

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно, коли студент вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури. Аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

Студенту виставляється дуже добре, коли студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати на достатньому рівні.

Студенту виставляється добре, коли студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, але не має достатніх знань та умінь для формування висновків, припускає несуттєві неточності.

Студенту виставляється достатньо, коли студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання у стандартних ситуаціях.

Студенту виставляється мінімально задовільно, коли студент володіє навчальним матеріалом поверхово та фрагментарно.

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 200 до 400 балів (за 4 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 4 крд.

Поточне оцінювання та самостійна робота								КР	Накопичувальні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100	400/100
40	35	40	35	40	35	40	35		

9. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

10. Методи навчання

Словесні: лекція, бесіда, дискусія, інструктаж;

Наочні: демонстрація, ілюстрація;

Практичні: самостійна робота, індивідуальна робота;

Проблемні: проблемне викладання, частково-пошукове, дослідне навчання;

Інтерактивні: проблемна лекція, лекція-презентація, ділова гра, мозковий штурм, сензитивний та комунікативний тренінг, використання мультимедійних технологій.

11. Рекомендована література

Базова

1. Войтко В. Навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами: сучасні підходи : [навчально-методичний посібник] / В. Войтко. – Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2016. – 84 с.

2. Демченко І.І. Психолого-педагогічні основи корекційно-виховної роботи у питаннях і відповідях: навчальний посібник – Умань : АЛМІ – 2015 р. – 154 с.

3. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко – К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. – 152 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»)
4. Компетентнісно зорієнтована професійна підготовка майбутніх фахівців спеціальної та інклюзивної освіти : монографія / Н. В. Савінова, І. В. Середа, В.А. Кисличенко та ін. Миколаїв. – Миколаїв : видавець Румянцева Г. В., 2022. – 188 с.
5. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвєєва; [за заг. ред. С. П. Миронової]. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – 264 с.
6. Навчання і виховання дітей. Вид. 2-е / В. М. Синьов. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – 222 с.
7. Середа І. В., Савінова Н. В., Берегова М. І. Технології виховної роботи в інклюзивному середовищі. Навч.-метод.посібник. Миколаїв: Іліон, 2022. – 195 с.
8. Середа І.В. Корекційно-виховна діяльність педагога у сучасних закладах освіти: монографія / Н.В.Савінова, І.В.Середа, Н.В.Стельмах. – Миколаїв: Іліон, 2019. – 190 с.
9. Середа І.В. Технології корекційно-виховного процесу: навчально-методичний посібник / Н.В.Савінова, І.В.Середа, Д.М.Борулько. – Миколаїв: Іліон, 2018. – 172 с.
10. Середа І.В., Кутержинська К.М. Казкотерапія в роботі корекційного педагога з дітьми з особливими освітніми потребами. Журнал Вересень", 2021 р. Номер 1 (88), <https://september.moipro.mk.ua/index.php/sept/article/download/127/120>
11. Середа І.В., Стельмах Н.В. Безпечне освітнє середовище як фактор збереження та зміцнення психофізичного здоров'я дітей у сучасних умовах засобами здоров'язбережувальних технологій. Věda a perspektivy № 2(33) 2024. С.226-235.
12. Технологізація навчально-корекційної та корекційно-виховної діяльності педагогів: монографія / Н.В.Савінова, М.І.Берегова, Д.М.Борулько та ін.; за ред. Н.В.Савінової. – Миколаїв: Іліон, 2020. – 200 с.

Допоміжна

1. Бех І. Д. Психологія виховання. У 2 кн. К., 2004.
2. Бондар В. І. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтессорі : навч. посібник / В. І. Бондар, А. М. Ільченко. – Полтава: РВВ ПДАА, 2009. – 252 с.
3. Забродський М. М. Педагогічна психологія. К., 2000.
4. Методика навчання учнів 1-4 класів спеціальної школи: навч. посіб. / за ред. О. В.Гаврилова. – Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2011. – 312 с.
5. Миронова С. П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: монографія / С. П. Миронова. – Кам'янець-Подільський: Абетка – Нова, 2007. – 304 с.
6. Національна доктрина розвитку освіти // Законодавчі акти України з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань науки і освіти: Офіц. Вид. – К.: Парламентське вид-во, 2004. –С. 279-294
7. Синьов В. М. Психокорекційна педагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. – Частина 2. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / за ред. В. І. Бондаря. – Луганськ : Альма-матер, 2003 – 436 с.
8. Чепка О. В. Спеціальна педагогіка з історією логопедії: навчально-методичний посібник / укладач О. В. Чепка. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2015. – 104 с.
9. Шульженко Д. І., Андрєєва Н. С. Корекційний розвиток аутичної дитини (книга для батьків та педагогів) / Д. І. Шульженко, Н. С. Андрєєва. – К.: Д. М. Кейдун, 2011. – 344 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Сайт Міністерства освіти та науки України <http://www.mon.gov.ua/>
3. Сайт Національної академії педагогічних наук України <http://naps.gov.ua/>
4. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» <http://www.ussf.kiev.ua/iearticles/88/>
5. Діти з особливими потребами в освітньому просторі України <http://old.zounb.zp.ua/node/5808>

6. Інклюзивна освіта – Департамент освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації <http://oblosvita.mk.gov.ua/ua/inkluzia/>